

CIZEK, Eugen
*Structures et idéologie dans
«Les Vies des Douze Césars»
de Suétone*

Bucarets-Paris, Editura Academie-Les Belles Lettres, 1977,
X + 264 pp.

El professor E. Cizek de la Universitat de Bucarest ens dona ací una nova mostra dels seus estudis sobre la historiografia llatina que marca una nova fita —ja ho féu el seu anterior llibre, *L'époque de Néron et ses controverses idéologiques* (Leiden 1972)— tant en la seva trajectòria, puix que és el resultat de la seva tesi de doctorat d'Estat a la Universitat de Lió II (1973), com en camp dels estudis filològics als quals intenta aportar nous mètodes d'aproximació.

Les nou parts que constitueixen el seu llibre tenen totes elles uns objectius definits i van presentant amb gran coherència als ulls del lector un panorama convincent i d'una amenitat que amaga una erudició realment molt notable.

La introducció ens afirma la seva intenció d'incriure's en el que *cum grano salis* denomina «revolució suetoniana», fet que realment es produeix en aquestes darreres dècades. Només una revisió dels manuals ja clàssics en comparació a l'estat actual

de la recerca en aquest camp ens ho pot provar.

El primer capítol es mou en un àmbit que ja li és molt familiar, com és el de contextualitzar històricament i literària un personatge, en aquest cas Suetoni, i la seva obra. Dedica una atenció molt marcada al seu *cursus*, l'estudi del qual ha sofert substancials variacions al llarg dels últims anys amb noves precisions epigràfiques sobre la seva carrera i un aprofundiment en el coneixement de les funcions dels diversos càrrecs dins el marc de la vida política de l'època antonina. Completen la visió de la primera part una situació dels *Dotze Césars* en el conjunt de la producció de Suetoni i puntualitzacions sobre els seus conceptes estilístics, tot partint del marc de les idees del seu temps i arribant a la plasmanció lingüística de la seva obra. E. Cizek manifesta que l'estil és clàssic dintre de les opcions del segon clasicisme, però que és abandonat en els casos en què creu poder arribar a una major claredat o vol ésser d'una major brevetat i proximitat a l'ús corrent del seu temps. En un àmbit més general es clou el capítol amb un intent de situació de Suetoni dins del gènere que cultiva, la biografia, especialment la romana; l'autor utilitza el seu con-

temporani Plutarc com a terme de comparació i fa una anàlisi de les relacions entre Tàcit i Suetoni on reitera la seva afirmació de la presència del primer com a font històrica del segon i àdhuc com a possible inspirador d'algunes de les seves vertents estilístiques, valorant també les concomitàncies, no exemptes de divergències, entre ambdós autors i no només aquestes últimes. Pel que fa a la seva originalitat, per a E. Cizek està fora de dubte, dintre però dels condicionaments del gènere, de la seva pròpia carrera i classe social i dels corrents del seu temps.

La «composició» de les biografies és l'objecte del segon dels capítols que divideix l'autor en dues parts, la primera de les quals va dedicada al sentit històric de Suetoni i la segona a la disposició de la matèria. Una revisió acurada de les opinions dels estudiosos sobre Suetoni dona pas a una anàlisi més profunda sobre l'actitud de Suetoni enfront de la història on E. Cizek descobreix els indicis d'una filosofia de la història i també d'una comprensió dels fenòmens, que el caràcter de la seva pròpia obra oculta, i que té en darrer terme un caire polibià. L'anecdolari, però, i la passió per les coses pintoresques i curioses contribueixen a enter-

bolir aquest aspecte general i a adaptar l'obra de l'historiador al gust del seu públic al mateix temps que serveixen a una certa òptica personal envers els emperadors. Les fonts dels *Dotze Cèsars* mereixen per llur diversitat un tractament especial que no li estalvia E. Cizek que, tot recollint aportacions anteriors i valorant de nou Tàcit, ens mostra la tria i crítica que practicà Suetoni de les seves fonts, bé que sotmeses en última instància al model de biografia escol·lit.

La segona part del capítol que examinem ens ofereix una curta però interessant reflexió sobre el que el propi historiador pensa de la manera d'estructurar les *uitae*. Segueix un estudi molt útil sobre les rúbriques d'organització de la biografia de Suetoni on en un ràpid panorama es revisen les diverses teories per acabar justificant-nos la posició de l'autor: encara que les *species* semblin respondre a l'aspecte eidològic, la cronologia hi és present en un segon terme. Val la pena de recollir l'esquema: començament cronològic seguit d'una descripció eidològica alternant amb un retorn a la cronologia per tal de descriure la mort → oposició *summatim-singillatim* que s'aparella a la oposició cronologia-eidologia → oposició *uir-*

tutes-uitia a l'interior del sector eidològic → posició excèntrica del retrat restringit que depèn de l'eidològic pel que fa al seu contingut i del cronològic per la concentració de la narració d'estructura molt sumària.

Tanca el capítol l'exemplificació i identificació en les *Vides* dels diversos sectors i una anàlisi breu de l'organització del sector eidològic on no és present la diacronia. La crisi de l'oposició *uita publica-uita priuata* porta l'estudiós romanes a proposar l'oposició prevalent *uirtutes-uitia* que depassa totalment els límits de l'eidològic.

La tercera part del llibre és tota dedicada a exposar la teoria dels trets: positius, negatius, neutres, contradictoris, vacil·lants inclinats a la virtut i vacil·lants inclinats al vici. Les exemplificacions *in extenso* es limiten a les vides de Cèsar, August i Tiberi, recollint només les totalitzacions dels trets de les altres nou. Amb aquest sistema original de valoració, E. Cizek consegueix, bé que en alguns punts pot jugar la subjectivitat, un criteri coherent que li permet de valorar l'oposició important identificada com a fonamental al capítol anterior i que dona peu a l'estudi de les capes més profundes de les estructures dels *Dotze*

Cèsars, afer que ocupa el quart capítol.

Aquest quart capítol estudia en primer lloc el moviment pendular dels trets *uirtutes-uitia*, la seva definició i sobretot l'evident invariabilitat, a Suetoni, dels caràcters dels emperadors que no evolucionen sinó que s'anuncien progressivament. Això porta evidentment a oblidar certs aspectes cronològics; d'altra banda el joc de trets neutres i contradictoris contribueix normalment a posar en relleu la part desfavorable per més que no manquin casos de preparació de la part favorable dins la tendència suetoniana a no respectar una norma estricta. Les gradacions dels trets fins el seu *climax* i el estudi d'aquest fet a les diverses biografies ocupen les pàgines següents, amb presència d'una sola organització en *anticlimax* a la vida de Titus. Són estudiats a continuació els sistemes de caracterització dels Cèsars des del mateix pla de les *Vides*, fins a la llengua i les descripcions físiques. El paper dels rumors és també molt notable, com ho és la pròpia opinió de Suetoni que cal no menysprear i que E. Cizek destaca amb raó; en últim terme, l'estudi de les conclusions sobre cadascun dels Cèsars és decisiu puix que són en el fons l'origen gairebé apriorístic

de totes les altres estructures que les justifiquen. La classificació, segons E. Cizek, determinaria quatre categories: millors, bons, dolents, pitjors Cèsars, més matisada que l'oposició simple *virtutes-uitia*: I, August, Otó, Titus; II, Cèsar, Vespasià; III, Tiberi, Galba, Domicià; IV, Caligula, Neró, Vitelli; amb l'ambigüitat de situació de Claudi, més aprop de la categoria III que de la II.

Per a Suetoni es més important la conclusió de cada biografia que la del conjunt de les *uitae*, i això ho fa, en opinió de l'autor, des de la perspectiva d'un sentit de la *humanitas* que el porta a petits comentaris o judicis aïllats i mai a conclusions generals que de tota manera el sistema de trets proposat permet de quantificar i aconseguir.

L'última part d'aquest llibre entra en el camp de les opcions ideològiques on evidencia en primer lloc el sistema de Suetoni de portar el lector a les conclusions que ell havia previst tot emmascarant-les i fingint de no influenciar-hi; d'altra banda hi ha un recolzament filosòfic en opinió de E. Cizek, encara que aquest fet sigui negat per la resta de la crítica, que ens portaria a les teories de Carnéades i Ciceró: un cert «platonisme» romà. Els *ostenta* i

el respecte per a la religió tradicional marquen la pragmàtica òptica de la religió a Suetoni en la qual juga, segons l'autor, de nou el «platonisme». Pel que fa a la ideologia política, l'estudi que ens ocupa és un gran pas endavant car trenca amb la doctrina quasi oficial de la mentalitat eqüestre de Suetoni per arribar a pensar en un monarquisme absolutista amb base en els cavallers però decidit a guardar la tradició i l'herència senatorial en la seva major part.

Molt més complicat i insegur és el plantejament d'una relació dels *Dotze Cèsars* amb l'emperador Hadrià i les al·lusions al seu propi moment històric de les quals l'autor està moderadament convençut i que emanen de la presència de Suetoni en el «partit» de Septici Clar. Lligada a aquesta qüestió estaria la desgràcia de Suetoni, si s'accepta, com fa E. Cizek, una cronologia de 119-122 (o millor 121-122) per a l'obra, juntament amb la davallada política del grup de Septici.

Les conclusions que tanquen aquesta monografia recullen la influència posterior de Suetoni en la historiografia greco-romana i medieval, en un marc només estructural, perdut ja el sentit del contingut ideològic, que reivindica l'autor, enfront

d'una certa crítica, com a sostenidor d'un humanisme adaptat al seu moment en una creació literària d'originalitat i intenció reals i clares, tot recollint a continuació l'essencial de les conclusions parcials que ja hem referit.

Un apèndix amb la resta de les taules de trets no recollides en el text i una completa bibliografia clouen aquest llibre que té l'honradesa d'afegir una addenda amb la breu crítica de les aportacions aparegudes entre el sosteniment de la tesi de la qual és conseqüència, i l'aparició del llibre. L'índex que acompanya aquesta obra és suficient i útil per a la comprovació de les dades en les pròpies fonts, especialment en els mateixos *Dotze Cèsars*, i la seva

utilització posterior per l'autor.

E. Cizek ens ha ofert un panorama renovat per l'ús d'una metodologia original i rigorosa d'un historiador al qual els tòpics dels mateixos estudiosos havien deixat en un estat de recerca molt restringit que ara guanya amb la seva aportació una perspectiva d'important profunditat. El seu llibre s'ha de convertir en motiu d'acceptació o discussió ineludible per a tots aquells que en el moment actual es dediquen a l'estudi de Suetoni, i demostra una vegada més que els estudis filològics clàssics resten encara oberts a totes les innovacions metodològiques intel·ligents sense que es produeixi un trencament amb tota la tradició anterior. —
M. MAYER.